

Pekan-päivä esitelmä Raahessa 3.7.2021

”Mist’ tääl’ larut’ alkka ? Onk’ tääl’ mu siskkoo nägynt’? ” ”Mitä nää puhut, oookkonää pölijä, ekkönää ossaa puhua kunnolla? ”

Tällainen keskustelu olis varmaan voitu käydä vuonna 1955, kun tullista tulleena muutin perheineni Raahen Turun murrealueelta Paimiosta. Puheestani sen varmaan huomasi, ja voitte olla varmoja, että se myös poikajoukossa annettiin ymmärtää. En siitä suurempia frustraatioita saanut. Ilmeisesti isäni tekemä nahkapallo oli pelastukseni. Nimittäin kavereita alkoi löytyä lähipihoja myöten, ja piha- ja katupeleihin oli aina halukkaita pyrkijöitä. Nahkapallokin siinä muutamassa kuukaudessa kului puhki. Eipä siitä ollut huolta, kun aloin pikkuhiljaa oppia paikallisille tavoille; mm. liittymällä Katinhännän toiseen poikien sotajoukkoon ja osoittaen urheutta Lehmirannan taisteluissa. Niinpä minut pian hyväksyttiin poikajoukoissa.

Kortteliolympialaiset ja rahapelit, seinuska ja naakku omalta osaltaan vielä syvensivät tätä joukkoon pääsemistä. Murrekin alkoi pikkuhiljaa kääntyä täkäläisille ymmärrettäväksi.

Omistan tämän esitykseni kahdelle minuun eniten Raahessaoloajanani vaikuttaneelle henkilölle. Molemmat ovat myös joillekin vanhemmille raahelaisille varmaan tuttuja. Ensimmäinen henkilö on isäni Lauri, Lasse, Lassi Kankaala.

Isoisäni oli muuttanut Lapaluotoon 1900-luvun alussa ja rakentanut talon vastapäätä Isoagraaselia Maivaperään. Hän oli lähtöisin Pattijoelta Kankaalan talosta, joka oli samannimisen rautatiepysäkin kohdalla.

Muistan, ennenkuin vielä asuinkaan Raahessa, 50-luvun aivan alussa, käyneeni mummulassa ja erityisesti mieleen on jäänyt papan hevonen ja kuinka sille oltiin hakemassa heinää Piippu-Matin kedolta. Kedolle mentiin ns. Suenreijän kohdalta radan yli ja ratavartian mökin ohi kohti rantaaniittyä. Siellä ojanpientareilla oli paljon mesimarjoja, joita en sen jälkeen mistään ole löytänyt.

Olin aloittanut kansakoulun Paimiossa ja tulin toiselle luokalle Pekkatorin kouluun Siiri Norjon valvovien silmien alle. Luokka oli iso n. 40 oppilasta. Kolmannelle luokalle siirryin sitten seminaarin kansakouluun, joka oli ollut myös isäni opinahjo muutama vuosikymmen aikaisemmin. Pekkatorin koulun pihalla oli keinut ja ns. käppäysteline. Keppejä pitkin kiivettiin n. 4-5 metrin korkeuteen ja kädet rakoilla liuuttin alas. Pihalla oli myös ”pönkäkellari”, jonka ovea välituntivalvoja laittoi meitä villejä tyttöjä kiu-

saavia poikia pönkäämään häpeärangaistukseksi.

Pekkatorin koulun pihanperillä oli keittola, josta ämpärillä haettiin ruoka luokkiin. Kotoa tuotiin maitopullo ja leivät. Usein lasinen maitopullo särkyi. Siinä sitten loppupäivä kuivateltiin kirjoja ja vihkoja. Vellejä, puuroja ja keittoja oli ruuaksi. Rössyputut oli minun ja monen muunkin inhokki ja makkarakeitto lempiruoka.

Olin Paimiossa edellistalvena käynyt katsomassa paikallisen urheiluseuran järjestämiä mäkihyppykisoja, jossa Eino Kirjonen, Antti Hyvärinen, Hemmo Silvennoinen ym. sen ajan parhaat suomalaiset mäkihyppääjät hyppäsivät. Kirjonen oli voittanut Salpausselän kisat juuri ja ollut Holmenkollennilla toinen. Olikohan tullut kehuskeltua liikaa, vai kokeiltiinko uutta tulo-kasta sanomalla: ”et uskalla”. Jokatapauksessa viisi kaatunutta hyppyä ja äiden katkenneet sukset olivat seurausta Fantin mäen hyppäämisestä. Onneksi vammat jäivät vain henkiselle puolelle. Myöhemmin talvina Fantin ohii Taskuun, Kallaan tai röyseille hiihtäessäni kyllä muistui mieleen tämä lähyeen katkennyt mäkihyppääjän urani.

Myöhemmin Vantinväylällä sitten opin uimaan. Siinä Mustan ja Fantin välissä oli lämminvetinen hiekkaranta, jossa oli kesäisin vilskettä. Ei sinne kuivin jaloin aina päässytäkään. Kiviä pitkin hyppelemällä piti mennä. Joskus korkean veden aikaan olen melonutkin kajakilla Mustan ympäri.

Maa nousee pohjan perukoilla. Isäni kertoi omassa nuoruudessaan soudelleensa veneellä Lehmirannalla nykyisen Hopeataurin kohdalla.

Meille oli heti Raahen muutettuumme hankittu moottorivene, jolla lähes joka viikonloppu menimme johonkin Raahen monista saarista, Ämmään, Pikkukraaseliin, Kelloon tai Smittiin, joissa oli hyvät uimarannat. Joskus olimme yötä teltassa ja nuotiolla tehtiin ruuat ja meriveteen keitettiin kahvit. Isäni oli jo nuoresta pitäen tottunut suolaiseen makuun, niinpä hän usein laittoi kotonakin suolaa kahviinsa. Lapaluodossa lapsuutensa viettäneenä isäni tunsu hyvät kalapaikat. Usein olimme ongella Soinin salmessa tai vedimme pitkäsiimaa Isongraaselin ja Pauhojen lähellä.

Pari pelottavaa tilannetta on jäänyt mieleeni merimatkoilta. Kerran olimme serkkujen kanssa Kellossa ja näimme ukkosrintaman lähestyvän, joten lähdimme kiireesti kohti kaupunkia. Soinin salmessa oli niin kova myrsky ja vettä tuli ja salamoit, että meidän oli kiireesti rantauduttava pikku saareen. Siellä oli mökki, jonka alle me kaikki likomärkinä ja peläten ukkosta ryömmimme.

Toinen pelottava muisto on jostain Taskun takaa, kun olin isän kanssa valvomassa purjehduskilpailuja ja mahdollisesti auttamassa kaatuneita veneitä. Kilpailun lähtö tapahtui pursiseuran rannasta ja reitti kiersi Taskun. En

ollut vielä kovin kokenut merenkävijä ensimmäisinä Raahen vuosinani, joten sen matkan tein veneen pohjalla kyyryssä peläten ja vetistellen sisäisesti ja ulkoisesti. Kyllä siitäkin selvisimme ja pääsimme onnellisesti museon rantaan, jossa venepaikkamme aina sijaitsi.

Tänäkin päivänä aina rantautuessani veneellä, muistan varotella kulloistakin vastaanottajaa, miten kävi kokemattomalle maakravulle Alavudelta, äidilleni. Kun rantauduimme museon rantaan, eikä Klington-merkkisessä moottorissamme ollut pakkaa, niin äitini peukalo murskautui laiturin ja veneen kokan väliin. Seurauksena oli kiireinen matka Gelmannin sairaalaan ja käsi pakettiin muutamaksi viikoksi.

Ensimmäinen asuinympäristöni Brahenkatu 6:ssa oli silloista kaupungin keskustaa. Taloa kutsuttiin ”Vanhaksi Reiniksi”. Siinä ja kadun toisella puolella Kauppakatua oli ROK:n liikkeet; maito-, liha-, kangas- ja sekatarakka, sekä leipomo. Meidän pihassa ei ollut saunaa, eikä asunnoissa vesijohtoja. Vesi piti hakea osuuskaupan pihasta n. 200 m:n päästä ämpärillä. Jäte- eli laskiämpäri käytiin tyhjentämässä pihan perille, jossa oli myös useamman perheen vessat. Voin hyvin kuvitella, miltä äidistäni oli tuntunut muuttaa tähän ympäristöön Paimiosta, jossa meillä oli sentään sisävesi ja lämmin vesi. Ei sitä silloin pikkupoikana ajatellut, olihan lähes kaikilla kavereillakin samoin. Siinä opittiin pienestä pitäen auttamaan minä vähäisillä voimilla pystyi. Puita haettiin pihan periltä ja kirves tuli tutuksi.

Alkuvuosina naapuripihassa oli posti, jossa oli vihainen talonmies. Hän ei yhtään ymmärtänyt meitä poikia, joiden leikkeihin kuului mm. hyppiä solien yli ulkorakennusten katoilla ja kulkea aitoja pitkin aina kirkolle asti.

Eikä maahan saanut koskea. Siellähän vaani kaikenlaiset pedot ja intiaanit

ym. Soliin ei varsinkaan tehnyt mieli, olihan ne täynnä nokkosia. Postin pihan perillä oli hylätty vanha vessa, jonka seinistä me pikkupojat kävimme ammentamassa ensimmäiset sukupuolivalistuksemme isojen poikien asiantuntevalla opastuksella.

Vaikka Kauppa- ja Brahenkatu olivat päivisin vilkkaita monine liikeineen, niin eivät ne estäneet meitä innokkaita poikia pelaamasta katulätkää iltaisin. Jos joskus joku Raahen harvoista takseista ajoi Brahenkatua pitkin rantaan päin kauppaclubille hakemaan kyytiä tai lääkäri Kiesvaara lähti kotoaan Pekkatorin reunalta sairaalalle, niin silloin peli keskeytettiin. Kohta taas jatkettiin entistä kiihkeämmin.

Joulunodotus oli mielenkiintoista aikaa, kun joulukatu avattiin. ROK:n liike oli koristeltu havuköynnöksin ja iso valotähti oli pingotettu kadun

yläpuolelle.

Eihän se pukki paljoa lahjoja tuonut yleensä; kirja, sukat, kerrasto, auto ja karkkipussi. Mieluisin lahja taisi olla, kun sain uudet luistimet, eikä tarvinnut nurmeksilla enää luistella. Kyllä ne sitten olivatkin ahkerassa käytössä. Rantakentällä, nykyisen kirjaston kohdalla oli luistinrata, n. 100 vuotta aiemmin olleen Sovionlahden kohdalla. Varsinkin rusettiluistelu oli niin jännää, että vieläkin saan kärsiä yhden paleltuneen varpaan takia talvisin Lapin hiihtoladuilla. Hummastin Manun piipunkopasta sai päähänsä, jos kopissa ei osannut tai halunnut käyttäytyä hyvin. Taittiin siellä portti-kieltojakin jaella.

Raahen Vesan jääkiekko-ottelut olivat suuri urheilutapahtuma talvisin. Niissä oli tunnelmaa ja talvipakkasessa seisoskelu oli jo oma urheilusuoritus sekin. Tupakansavu leijaili katsojien yllä pakkassäässä, kun Vitamiini teki maalin tai Länkelä taklasi väärin.

Olin lapsena vilkas ja eläväinen. Tämän energian suuntaamiseksi oikein, isäni teki fanerista liimaamalla renkaat ovenkarmista roikkumaan. Siinä sitä sitten rimpuiltiin, tehtiin linnunpesää ja katsottiin laivan ikkunasta. Ilmeisesti liikunnallisuuteni huomasi myös seminaarin liikunnan lehtori Esa Santala, itsekin voimistelumiehiä. Hän keräsi poikia liikuntakerhoon. Meitä oli useamman vuoden ahkerasti harjoittelevia poikia mm. Jaska, Maukka, Muksu, Lasse, Junnu, Markku, ym. Voimistelu oli erillisenä oppiaineena vielä tuolloin. Eikä ihme, sillä olihan 10 vuotta aikaisemmin Lonttoon olympialaisissa Suomi voittanut 10 mitalia, joista 6 kultaista. Hevosella kolmoisvoitto; Aaltonen, Huhtanen, Savolainen. Lehdistä leikattiin kaikki voimisteluun liittyvä. Merkkisuorituksia tehtiin ja kun vähän enempi taitoa kertyi, osallistuttiin ns. cup-kilpailuihin eri puolilla Suomea. Muistan olleeni mukana otteluissa mm. Outokummun Partiota, Tornion Pyryä, Oulun- ja Lauttasaaren Pyrintöä, sekä Salon Viestiä vastaan. Yksi muisto näiltä matkoilta on jäänyt mieleen erityisesti, kun Oulun urheilutalolla ei ollutkaan permantokanveesia, vaan liikesarja tehtiin paljaalle puulattialle. Vieläkin muistan sen säkenöinnin kantapäissäni, kun kokovoltti eteenpäin paikaltaan jäi hieman vajaaksi. Vielä toinenkin muisto pitkältä etelän junamatkalta, josta muistona on valokuva. Kuvan otti eräs meidän valvojana ollut opettajakokelas. Kuvassa reipas voimistelijajoukkue poseeraa junassa esitellen Jallu-lehden kansikuvaa. Kun sitten jokainen saimme myöhemmin kuvan, siitä oli lyijykynällä peitetty määrättyjä kohtia.

Vuonna 1959 muistan Esa Santalan suuresti ihmelelleen, kun samana vuonna kolmelta pojalta kuoli toinen vanhemmista, minulta äiti. Aloitin

oppikoulun anomalla heti ensimmäisen lauantain vapaaksi hautajaisia varten. Silloin käytiin lauantainakin puolille päivin koulua. Iltapäivisen koontui urheilupojat salille pelaamaan korista, josta pikkuhiljaa yleisyrheilun ohella muodostuikin pääasiallinen urheiluharrastukseni moneksi vuodeksi. Santala järjesti meille kaikenlaista esiintymistä; milloin oltiin Raahen Vesan pikkujouluissa Raahelassa tekemässä permantovoltteja ja pyramidejä tai sotaveteraanien majalla Iloinnalla rekkivoimistelua näyttämässä. Kesäisin meillä oli rekki ja nojapuut, sekä Kylmäniemen uimarannalla, että raatihuoneen kohdalla, nykyisen Kekkosen patsaan lähellä. Vielä viimeisenä seminaarivuoteni voitin opettajainvalmistus - laitosten mestaruuden vanhoilla taidoillani ja liikkeilläni.

Palaan vielä Kauppakatuun, silloisen Raahen vilkkaimpaan keskustaan 50 – 60- luvuilla. Luettelen muutamia liikkeitä, joissa asioin tuolloin.

Kauimpana alkupäässä oli Lahdenperän suutari, jossa käytiin, jos isä ei ehtinyt itse korjata. Muistan kun isäni oli vaihtanut monoihini uudet pohjat ja tervannut ne. Harjoituskoulun kivilattialla ritisi kivasti kävellessä monojen tarttuessa lattiaan. Eivät tainneet sistijät pitää jäljistäni käytävällä.

Cortenkadun kulmassa Oinosen valokuvausliikkeessä oli jännittävää käydä teettämässä kuvia, jotka olin ottanut Ruotsista luokkaretkeltä ostamallani Kodakilla. Toisella puolella katu piharakennuksesta hain oppikouluaijana aina ruokatunnilla astialla ruokaa, jota myös isäni tuli töistänsä syömään. Ruokatunnilla ehti aina kuunnella radiosta jatkokertomusta Pekka Lipposen seikkailuista tai nimeni on Cox.

Bio huvimylly oli varsinainen Raahen kulttuurikeskus, jo pelkkien ulkopuolisten mainoskuvien katselu sai silmät säihkymään ja sydämen jyskyttämään. Jos ei ollut rahaa pääsymaksuun tai elokuva oli kielletty, niin ahkerasti me pojat yritimme päästä ulostulosolan kautta etupenkkiin tai ovenraosta katselemaan. Usein Siposen Kallen käsi niskassa jouduimme poistumaan kesken jännimmän länkkäriin ampumakohtauksen.

Elokuvateatteria vastapäätä oli Inkasen huonekaluliike ja vieressä Osulan leipomo, josta tuli usein herkulliset tuokset kotini sisälle kadun toiselle puolelle. Joskus pääsin leipäauton mukana ns.” vankäriksi” kiertämään Osulan sivuliikkeitä maakuntaan. Toiveena tietysti oli, että jostain laatikosta putoaisi possumunkki lattialle, jonka saisi syödökseen.

Leipomon vieressä oli lihakauppa, josta kävin ostamassa usein suolakurkun, kun toiset kävivät karkkiostoksilla. Roihun talon kulmassa oli Ankuri baari ja talon keskellä paperikauppa. Vastapäätä oli apteekki. Sieltä käytiin ostamassa lääkkeitä ja samalla sai ostaa Jegovit-lääkesuklaata ja pussissa pieniä salmiakkikarkkeja.

Vieressä oli Ravanderin sähköliike. Sen ulkopuolella talvipakkasessa kävimme ihmettelemässä ensimmäisiä tv-lähetyksiä. Joskus seisoimme katsojassa pelkkää vityskuvaakin minuuttikaupalla, toiveena että jotain muutakin näkyisi. Vieressä oli kirjakauppa. Sieltä löytyi joululahja siskolle ja oppikirja kouluun, jos ei onnistunut saamaan jostain käytettyä.

Sitten oli hattuliike, Hassisen ruokakauppa ja Timosen vaatekauppa, joissa harvemmin tai ei koskaan tullut käytyä. Mutta Kallion rautakaupasta käytiin ostamassa pyörän venttiilikumia ritsoja varten.

Koulukadun kulmassa kellarissa oli Valion Baari, jossa käytiin, silloin harvoin, kun jostain oli ansaittu muutama kolikko. Ostin usein ison maitokaakon. Maito olikin mielijuomaani. Myöhemmin ottelumatkoilla usein pyhädyttiin Tupoksen Shellillä tankkaamaan. Siellä toiset ottivat usein kahvit tai kokiksen ja minä aina ison maidon. Tais silloin tulla maitokiintiö täyteen, kun nykyisin elämää rajoittaa laktoosi-intoleranssi.

Valion baaria kulmittain oli Luovin vaatekauppa. Sieltä ostettiin ensimmäinen tumma puku rippijuhliin. Järvisen liikkeeseen, joka sijaitti toisella puolella katua, oli joskus asiaa piikkareita ja pyörän rengasta ostamaan. Vielä Kauppakatua eteenpäin mennessä oli kalakauppa, Tonterin vaatekauppa, Oravan ruokakauppa, valokuvausliike ja Jokelan kukkakauppa. Kauppakatu tuli vuosien varrella molempiin suuntiin tutuksi. Ensin seminaarille mennessä, sitten oppikouluun oikaisten raatihuoneen puiston läpi ja myöhemmin taas seminaarille.

50-luvun lopulla hain vielä maitopäälärillä maitua Felmannin puistokadun varrelta Törmäsiltä. Heillä oli muutama lehmä pihan perillä, kuten vielä silloin muutamilla muillakin raahelaisilla. Sanontahan kuuluu, että Raahesa semiskat ja lehemät kulukee keskellä katua.

Vuonna 1963 muutimme Centrumin viereen Sovion kadulle, nykyisen Raahesalin paikkeille, Hörkätorin varteen. Osuuskaupan keskusvarasto, jonka hoitajana isäni oli, oli muuttamassa Kokkolan tullin läheltä radan varresta Ouluun. Sinne isänikin olisi voinut siirtyä, mutta hän jäi mieluummin kotikaupunkiinsa. Minä olin varmaan muuttoa vastaan. Siskoni oli jo lähtenyt opiskelemaan Helsinkiin, joten isäni oli helppo varmaan jäädä samalla palkalla silloin uuden Centrumin talonmieheksi.

Centrumin pihapiirissä muutimme myöhemmin vielä kerran Reiponkadun varteen.

Toisin kuin isäni, minun ei tarvinnut karata salaa pyrkimään oppikouluun. Pyrkimässä kävin vielä Koulukadun päässä vanhalla lyseolla, jota isäni oli myös käynyt. Kouluni aloitin sitten uudella Merikadun koululla.

Harjoitusaineet ja harrastukset olivat niin mieluisia, että lukuaineisiin ei

tahtonut enää riittää aikaa tai kiinnostusta. Kun sitten 6. luokalla sain ehdot saksankielestä, päätin, että nyt taidan siirtyä Rantakadun toiseen päähän, seminaariin. Isäni oli vastaavassa tilanteessa siirtynyt kauppaopistoon. Seminaariin sitten päädyinkin seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Ne aineet, joita opettajainkoulutukseen silloin vaadittiin, olivat kiitettäviä ja pääsykokeetkin sujuivat hyvin. Vähän kyllä kokeissa jännitti rehtorin haastattelu hänen kansliassaan. Muistissani oli vielä tuoreena muutaman vuoden takainen tapahtuma saman rakennuksen ulko-ovella. Olin nimittäin samalla luokalla kansaloulussa rehtorin pojan kanssa ja leikimme esin seminaarin ympäristössä. Olimme n. 10-vuotiaita. Olimme sopineet koulussa, että tulen määrättyyn aikaan hakemaan kaveriani ulos. Pihalla vislaillessani kaverin ikkunan alla, isä-rehtori tuli ulko-ovelle sanomaan, että kaverini ei nyt tule ulos. Minä jääräpäisesti jatkoin vain viheltelyä, koska näin olimme sopineet. Ulko-ovi aukesi toisen kerran ja hieman korotetulla äänellä rehtori sanoi: ”Ei se nyt tule!” Silloin minä vasta ymmärsin lähteä. Oliko kaverillani kyseessä läksyjien luku, vai soittoharjoitus meneillään, sitä en tullut koskaan saamaan selville. Eikä se selvinnyt nytkään, kun seisoin pääsykokeiden yhteydessä rehtorin kansliassa jännittäen ottaako hän tapahtuman puheeksi. Rehtori oli haastattelussa hyvin asiallinen, eikä sanaakaan menneistä. Kyllähän hän muisti tapauksen. Vielä monia vuosia myöhemmin olimme samalla luokalla kaverini kanssa ja kävimme heillä harjoittelemassa kvartettilauluja.

Harrastukseni musiikkiin lähtee kotoa, sillä isäni soitteli usein haitaria, viulua tai mandoliinia. Nuorempana hän soitteli tanssiorkesterissa ja sodassa hän kuljetti haitaria mukanaan. Musiikki eri muodoissaan onkin kuulunut elämäni kautta vuosien. Kansakoulun musiikkikokeissa muistan kun paras kaverini lauloi kadehdittavan hienosti: ”Lapin poika mä oon juurta noitain”, saaden kymppin arvosanaksi. Isäni opetti minulle laulun: ”Kauan on kärsitty vilua ja näläkää Balkkanin vuorilla taistellessa!” Ei tullut kymppiä.

Musiikkiharrastukseni alkoi n. 10- vuoden ikäisenä. Menimme kahden kaverini kanssa Raahelassa kokoontuvaan työväenopiston torvipoikiin. Meille jaettiin vanhoja klommoisia suojeluskunta-aikaisia torvia. Minä sain ES-kornetin, joka on niitä tiukimpia puhallettavia. Mutta kyllä siitä muutaman harjoituskerran jälkeen ääni lähti ja nuotitkin alkoivat tulla tutuiksi. Meitä ohjasi Vilho Tammi, joka itse soitti klarinettia. Hänellä oli valokuvausliike Härkätorilla. Parisen vuotta harrastus taisi kestää. Into lopahti siihen, kun en saanut omaa trumpettia, kuten eräs meistä.

Myöhemmin sitten teinikuorossa ja kvartetissa laulaminen oppikouluai-

na jatkoivat musiikkiharrastustani. Musiikkikerhossa vielä kanttori Vilho Häkkinen yritti opettaa trumpetinsoittoa. Enempi meitä oppilaita tais kiinnostaa, miltä se enkeli siellä pommisuojoissa sodan aikana Helsingissä oli näyttänyt?

Seminaariaikana meillä oli sielläkin kuoro ja kvartetti. Kerran olimme kutsutut seminaarin henkilökunnan pikkujouluihin kauppaklubille. Lauloimme äänissä Laitisen Heikin sovittamia tiernapoikalauluja ja ”On villiä melskettä, helinää helskettä”, sekä jotain muuta. Joku laulu meni täysin pieleen ja muistan sen nolon tunteen, mikä siitä seurasi. Olin vähän aikaisemmin alkanut seurustella nykyisen vaimoni kanssa ja nähnyt ja ennenkaikkea kuullut, kuinka taiturimaisesti pianoa voi soittaa. Näihin kokemuksiini taisi aktiivinen musiikkiharrastukseni lopahtaa ja saada pienen kolauksen. Vielä ensimmäisenä opettajavuotenani Ähtärissä lauloin sikäläisessä mieskuorossa. Nykyisin soittelen omaksi ilokseni mandoliinia. Opettaja-aikanani kyllä säästin musiikkitunnilla koululaulut ja virret. On ollut kiva huomata, että kerran opitut palautuu nopeasti mieleen. Olemme muutamissa Vanha-Raahen yhdistyksen tapaamisissa laulaneet kvartetilla ja teinikuoron esittämä ”Vapautettu kuningatar” lyseon 125 -vuotisjuhlissa joidakin vuosia sitten, sujui hyvin ja oli ikimuistettava kokemus.

Voimisteluharrastukseni antoi hyvän pohjan myöhemmille yleisurheilulle ja koripallolle. Raahen ympäri viestijuoksukilpailuissa juoksin aina lyhimmän 200:n metrin matkan Ranta- tai Ratakadulla. Pitkänkarin kentällä käytiin ahkerasti Vaihojan Palin ottaetta tuloksia. Hän myös usein kuljetti meitä pitkin maakuntaa kilpailuissa.

Raahen Vesa järjesti tansseja Raahelassa ja me pojat saimme ensi kosketuksen jo varhain tähän harrastukseen. Olimme ensin narikassa, sitten lipunmyynnissä ja salin ovella repimässä pääsylippuja. Siitä ovelta oli sitten hyvä seurata, miten salin puolella tuli käyttäytyä. Kauan kuitenkin kesti, ennenkuin itse uskalsi parketille. Jännitti yhtä paljon, kuin aikanaan ryöstöluokkajuhlissa. Ryöstössähän kierrettiin salia ympäri käsi kädessä tytön kanssa. Selkään lyömällä saatiin tehtyä parin vaihto, eli ryöstö.

Raahelassa kävi muutamia ihan Suomen tunnetuimpia artisteja ja orkestereita. Mieleen on jäänyt mm. Viktor Klimenton mahtava show. Minä sain tehdä aina mainokset Härkätorin, Pekkatorin ja Raahelan ilmoitustauluille. Kun tanssin alkeet oli Raahelassa opittu, niin pikkuhiljaa vuosien karttuesissa, tulivat tutuiksi Pattijoen Kuusela, Pyhäjoen Nuorisoseurantalo, Yppäriin Merimaja ja Limingan tanssipaikka. Liminkaan oli pakko päästä, sillä siellä esiintyi maailmankuulu kvartetti, The Delta Rythminboys ja sen kuuluisa bassolaulaja Lee Kayns.

Kesätyöpaikkoina oli rautaruukki. Yleensä olin kaksi kuukautta kesälomastani kolmivuorotyössä siellä. Kerran olin kahden viikon jakson kasuunimajakkaa rakentamassa Hailuodon eteläpuolella merellä. Kaikki työt, joita meillä koulupojilla teetettiin, ei varmaankaan täyttäisi tämän päivän työsuojelumääräyksiä. Kun kaksi viikkoa on majoitettuna keinuvaan proomuun merellä, syö puolimätiä perunoita sinapin kanssa ja tekee 12 tuntista työpäivää kantaen sementtisäkkejä betonimyllyyn, tai piikkaa masuuniremontissa masuunin pohjalla puukengät jalassa tulikuumaa kuonaa, tai roikkuu valssaamon kattotooleja hiekkapuhaltamassa ja maalaamassa ilman turvavaljaita 10 m:n korkeudessa tai kulkee koko päivän kesähelteellä lapion kanssa ilman hengityssuojainta puhdistamassa pitkien kuljetinhihnojen päitä ahtaassa kuljetinkäytävässä, jossa pölyysi malmijauhe, niin kyllä se opiskelu sitten talvella toisella tavalla maistui.

Isälläni oli usein tapana piirtää minulle pieniä kuvia viikonlopun tappahtumista, saariretkistä yms. Kuvat alkoivat elää mielikuvituksessani, kun itse oli niissä mukana ja kokenut tapahtumat. Isäni oli kuin myöhemmin TV:stä tuttu Kylli-täti, joka piirsi lapsilla 70-80 luvun taitteessa.

Kuvataide syrjäyttikin pikkuhiljaa muut vakavammin otettavat harrastukseni. Oppikoulussa minulla oli ilo saada opettajakseni isäni entinen luokkatoveri Pentti Tuikkala. Esitykseni alussa sanoin, että omistan esitykseni kahdelle henkilölle, jotka ovat vaikuttaneet minuun Raahessaoloajanani merkittävästi. Isäni on jo tullut esille useassa yhteydessä. Toinen henkilö on seminaariaikana innostavana ja monipuolisena opettajanani ollut ja monilla raahelaisille tuttu kulttuuripersoona Eero Sovelius - Sovio. Hänen kuvataidekerhonsa ja tuntinsa opastivat monipuolisesti taiteen saloihin. Niin voimakkaasti, että hakeuduin ensimmäiseksi opettajavuodekseni kunnallisen keskikoulun ja lukion kuvaamataidon lehtorin sijaiseksi. Kevättalvella Ähtärissä sain kutsun kesken oppitunnin tulla puhelimeen. Sain viestin isäni kuolemasta edellisenä yönä. Hänet oli pahoinpidelty ed. iltana kävelykadulla ja aamulla löydetty kotipiportailta menehtyneenä.

Ymmrrettävästi en käynyt Raahessa pariin kolmeen vuoteen.

Myöhemmin muutettuamme Tampereelle, kuvataide täytti elämän. Toimin yli 10-vuotta Tampereella kuvaamataidon ohjaavana opettajana, sekä Pirkka Hämeen kuvataiteilijoiden puheenjohtajana. Muutaman vuoden myös Suomen Kuvataidejärjestöjen liiton hallituksessa, sekä Pirkanmaan kuvaamataidon opettajien hallituksessa. Järjestimme mm. lukuisia näyttelyitä ja tapahtumia. Olin perustamassa Tampereella lasten- ja nuorten kuvataidekoulua ja kuvaamataitoluokkia, ollen ensimmäiset vuodet sen opettajana.

Koetin myös siipiäni vapaana taiteilijana viiden vuoden ajan, palaten entiseen virkaani. Huomasin taiteilijan ohdakkeisen polun olevan aika tuskaisen kaikkine taidepoliittisine ongelmineen. Eero Sovelius – Sovio kävi usein esitelmöimässä järjestämilläni taideluennoilla ja -leireillä. Hän oli myös asiantuntijana monilla taidematkoilla, joita järjestin eri puolille Eurooppaa.

Kun sitten muutaman vuoden jälkeen tulin Raaheen ja näin kuinka paljon Raahe oli sillä välin muuttunut, ja kun vielä ensimmäinen kotitaloni Raahessa, ”Vanha Reini” oli juuri purettu, niin koin, että jotain pitäisi tehdä. Olin juuri aikaisempina kahtena kesänä ja talvella ollut Turun kesäyliopiston kuvaamataitopedagogiikan kursseilla Raumalla ja nähnyt miten hienosti Vanha Rauma oli kehittynyt. Olin lapsena käynyt isäni veljen sukulaisten luona siellä viimeksi. Samaan aikaan asuessani Tampereen Amurissa, näin kuinka surutta vanhat arvokkaat puutalot saivat väistyä kerrostalojen tieltä, vain yksi puutalokortteli säästyi museoalueeksi. Siellä muuten tänäpäivänä sijaitsee kahvila ”Amurin Helmi”, joka on aina täynnä. Samoihin aikoihin käytiin kovaa vääntöä Tampereen vanhasta kauppahallista. Sekin oltiin purkamassa, mutta sitä vastaan nousi siksi suuri vastustus, että se sai jäädä, ollen keskeisimpiä identiteettiä antavia rakennuksia Tampereella. Verkatehdasta ei pystytty Hotelli Ilveksen paikalla suojelemaan, mutta vuosia myöhemmin on onneksi Finlaysinin, Frenkelin ja Klingendahlin tehdaskiinteistöt anatamassa Tampereelle sen historiallista perspektiiviä. Vanha rakennettu ympäristö luo viihtyisyyttä ja antaa kulloisellekin paikkakunnalle sen ominaispiirteen ja leiman.

Kun näitä silloisia kokemuksiäni peilaa siihen, mitä koin muutaman Raahesta poissaolovuoden jälkeen, niin ei ole ihme, että koin velvollisuudeksi tulla Raaheen esittämään oma vaatimaton hätähuutoni Vanhan-Raahen säilyttämiseksi. Ja nimenomaan sillä ainoalla parhaiten osaamallani keinolla. Pitämällä taidenäyttely.

Näyttely oli Pekkatorin varrella vanhan hotelli Hansan ja silloin työväepiston tiloissa. Näyttely oli suurelta osin ns. tendenssinäyttely. Teema tuli esille mm. serigrafiatyössä, jossa kuvasin yli 90- vuotiaan Erkkilän vaarin Laivurinkadulla purettavan puutalon eteen. Toinen työ oli iso öljymaalaus, jossa kreivi Pehr Brahe oli menossa Raahen museon ovella museoon. Kolmannessa työssäni laitoin kaivinkoneen purettun Reinin talon paikalle taustalla näkyi Raahen kirkko.

Tämä ensimmäinen näyttelyni oli v1976. Pidin toisen näyttelyni silloin uudessa kirjastossa v. 1985. Kirjaston näyttelyssä oli lähinnä akvarellejä ja punaliitutöitä Vanhasta Puuraahesta. Olin näihin aikoihin virkavapaalla ja

kun näyttely onnistui taloudellisestikin hyvin, niin pidin vielä parin vuoden kuluttua toisen samantapaisen näyttelyn ”Neliö Galleriassa” Ouluntien varrella. Galleria muutti myöhemmin Ouluun, jonne minuakin pyydettiin pitämään näyttelyä. Ajattelin kuitenkin, että dokumentoikoot oululaiset taiteilijat Oulua, minulle riittää raahelaisten ”käännyttäminen” myötämieliseksi omaa ympäristöään kohtaan. Ympäristölleen tulee ilmeisen sokeaksi, kun sitä joka päivä näkee. Joka vuosi usein Pekan päivien tai Rantajatzien aikoihin Raaheen tullessa jännityksellä odotti, mikä kaunis vanha nikkari-tyylinen vanha puutalomiljöö nyt tällä kertaa oli purettu tai poltettu. Olin jo heittämässä kirveen kaivoon ja luovuttamassa, mutta vielä kerran ajattelin tulla näyttelyn pystyttämään Raaheen. Varsinkin, kun sain entisen kuvaamataidonlehtorini Eero Sovelius - Sovion suostumaan avajaisissa pitämään puheenvuoron Puuraahen puolesta. Toiseksi siihen vaikutti, että näyttelypaikka ”Galleria Myötätuuli” sijaitsee juuri sillä paikalla, missä viimeksi Raahessa asuin. Näyttely oli v. 2009.

Olin purkanut kolma vuotta aikaisemmin vanhan n. 130- vuotiaan mäkituvan ja siirtänyt hirret mökkisaareeni Tampereen Pyhäjärvelle. Ajattelin, että jos itse olen saarnannut ikäni vanhan rakennuskannan suojelemisesta, niin kai sitä pitää myös nähdä käytännössä kuinka se toimii. Pyrin säilyttämään rakennuksen mahdollisimman alkuperäisenä ja käyttämään perinteisiä rakennusmateriaaleja ja -tapoja. Rossipohjaa ja painovoimaista ilmanvaihtoa, jotka on perinteisesti todettu hyväksi. Tänä päivänä varsinkin, kun homevauriot ovat yleinen riesa. Aivan viime aikoina onneksi näyttää, että ollaan taas ymmärtämässä vanhan perinnerakentamisen arvo. Korkea aika onkin. Ammattitaito oli jo katoamassa. On olemassa hyviä kirjoja ja ohjeita, mm. Panu Kailan oiva kirja: ”Talotohtori” ja museoviraston korjauskortisto ym. Museovirasto on luvannut julkaista nyt toukokuussa oppaan vanhoja taloja varten.

Usein on käsitys, että museovirasto määrää kaikesta, jos kohde on suojeltu. Ja että korjaus tulee kalliiksi. Kyllähän vanhan korjaaminen erilaista on kuin uuden rakentaminen, mutta ei välttämättä sen kalliimpaa. Eikä museovirasto kaikkea määrää, neuvotteluvarama varmasti on, kunhan vain tyyli säilyy riittävänä.

Avustuksiakin voi saada mm. Elykeskuksilta ja museovirastolta. Suojelussa on kyse säilyttää merkityksellisiä asioita ihmisille, ei vain niille, jotka niitä arvostavat, vaan myös kaikille muillekin. Koko yhteisön identiteetti kärsii ja katoaa, jos surutta puretaan, tai jos yhdistetään väärin uutta ja vanhaa. Tästä löytyy valitettavia esimerkkejä muualtakin kuin Raahesta. Vielä siitä mäkituvasta, joka on jo lopputarkastettu. Aloittaessani eläkepäi-

vien rakennusprojektia, sanoin vain heittona vaimolleni, että siihen menee aikaa joko viisi vuotta tai 5000 tuntia omaa työtä. Molemmat ylittyivät kaksinkertaisesti. Kustannuksissa tietysti säästää, jos pystyy itse tekemään ja kyllä työ tekijäänsä neuvoo.

Toivon, että mahdollisimman moni raahelainen, joka omistaa vanhan puutalon tai harkitsee sellaisen ostoa, rohkenisi ottaa haasteen vastaan ja pelastaa niitä Vanhan Puuraahen rippeitä, mitä vielä pelastettavissa on.

Viihtyisään ympäristöön voimme vaikuttaa omilla arvovalinnoillamme. Sassalin Seppo, Kuljun Kädetön - Matti, Heikkilän Elo, Kunnalliskodin Kalle, Erkkilän vaari, Kankaalan Lassi, Sovion Eero, Hummastin Manu, Siposen Kalle, Häkkisen Ville ja monet monet muut katoavat katukuvasta ja pikkuhiljaa unohtuvat, mutta hyvin hoidetut identiteettiä luovat puurakennukset ovat meidän ilonamme vielä pitkään senkin jälkeen, kun niiden rakentajat ovat unohtuneet.

Lopuksi parhaat onnitteluni juhlivalle RaaheSeuralle ja tämän vuoden tulevalle **Pekalle**. Kiitokset Pekanpäivätoimikunnalle hyvistä järjestelyistä. Haluan vielä ojentaa RaaheSeuralle serigrafia vedoksen ensimmäisestä näyttelystäni Raahessa.

KIITOS!